

Kopia

Så firade man julen förr ute i Östra skärgården

Knud Andersson arbetar på Läns museet i Karlskrona och han är född och uppvuxen på Ungskär i Östra skärgården. Här berättar han spridda minnen av julfirandet i skärgården förr i tiden. Och han börjar med sådant han inte själv varit med om, men hört berättas.

"Man började helgen med att bära in julhalv i stugorna.

Och i halmen lekte barnen alla möjliga lekar av hjärtans lust.

"Gömma notter" var en populär lek.

Man hängde upp speciella "Ljusakronor" i taken. Kronor som helst skulle vara dekorerade med krusat papper.

De gamla berättar också att julklappar inte hörde till vanligheterna på den tiden.

Händig tanter

Blev det något så var det händiga tanter som stickade strumpor eller vantar åt grannbarnen.

När de här mjuka paketen skulle lämnas öppnade tanten försiktigt dörren och kastade in paketen.

Om familjen sedan kunde gissa vem som gjort julklappen svarade tanten förstås ja.

Men om man inte lyckades reda ut vem som var givaren förblev det en hemlighet.

Julträdet

En självklarhet på öbornas julbord var julträdet med sina röda äpplen spetsade på pinnar.

Själv minns jag en hel del av julfirandet i skärgården.

De flesta på Ungskär och de andra öarna var förstås fiskare.

Så ock min far.

Det var ett hårt jobb för uppehållet och jag minns hur vi satt vid våra "krokasjobbor" och "kloftade" torskkrokar ända fram till dagen före julafton ibland.

Ut och "hotta"

Och så skulle ju far och de andra fiskarna ut och "hotta" lite julål.

Det var bråda tider både för fiskare och fiskarhustrur.

Förutom att ta hand om fisken skulle ju stugorna putsas och fejas och pyntas till helgen.

Och vi barn fick verkligen hjälpa till.

Bland annat skulle det bäras in ved så att det räckte över helgen.

Det dög inte att bära in ved på juldagen.

Spännande tid

Strax före jul var en spännande och glädjeric tid för oss öborn.

Vi skulle ner till bryggan och möta "Lasse Post" och hämta de fina julgranarna från Torhamn.

Ibland var hela båten full av granar.

Som trängdes med matpaket, julklappar, julkort och jultrev.

Den största granen skulle stå i vår samlingslokal, missionshuset på Ungskär.

Nationalrätten

På julafton när allt var fint i stugorna satte mor igång att göra skärgårdens nationalrätt, de rårivna kroppkakorna.

Kroppkakorna fylldes med fläsk, sjöfågelkött eller ål.

Vi barn fick hjälpa till med en hel del också.

Vi klädde granen, gick ärenden och skalade potatis till kroppkakorna.

Man kände en valdig arbetsglädje.

Från på eftermiddagen var det dags att börja festa på kroppkakorna och "sötergröt".

Barnen var tomtar

Och julklapparna delades ut. Det var ofta vi barn som fick agera jultomtar.

Och julstämning blev det verkligen.

Medan havet dånade utanför satt vi inne i stugvärmens och sjöng julsånger.

Knut

~~Kopi~~
till öarna. Nu kunde vi höra radions julprogram och efter att ha druckit kaffe och ätit många goda kakor gick vi till sängs mätta och belåtna.

Till Torhamn

På juldagen skulle man tidigt upp och fara till julottan i Torhamns kyrka.

Men med åren blev det alltmer sällan vi gav oss ut i den råa och kalla morgonen.

Det fick bli radions julotta istället.

Och på senare tid såg vi julottan i TV.

Egen julotta

En del år hade vi faktiskt egen julotta på Ungskär.

Det var vår granne, fiskaren John Pålsson, som stod för den.

Han var för övrigt söndags-skollärare på ön.

Försedd med en lång käpp tände någon alla ljusen i den stora granen och i skenet av ljusen hörde vi Johns jultal om fred på jorden.

Det gamla julbudskapet som alltid är lika aktuellt.

Stora matdagen

Juldagen var den stora matdagen under helgen.

Dä dukades det upp kokt och stekt ål, stekta kroppkakor, stekta paltar, lutfisk, skinka, inlagd sill, bruna böror och stekt fläsk.

Vidare gräddades det en speciell potatiskaka i ugnen och av den skar man bitar som av en tårta.

"Passlor" var också en julspecialitet.

Tunna bröd som bakades med fyllning av fläsktärningar.

För salt

En annan delikatess, som dock vi barn helst avstod från, var spickefåglarna. Det var kraftigt saltad sjöfågel som torkats.

Men de gamla härdade fiskarna åt spickefågel och spickekorv, som vi barn åt godis.

Naturligtvis hade vi också dopp i grytan.

Efter maten firade man juldagen i lugn och ro.

Läste julklappsböckerna, satt och pratade och myste.

Men en juldag blev jobbig minns jag.

Plockade brädor

Ett fartyg hade förlorat en stor del av sin last med brädor. Jag och en kamrat som heter Bernt Hjortsberg bärga-

de en hel del virke vid sjökanten.

Fiskarna gick till havs med sina knubbar och även de fann en hel del fina brädor.

Senare kom tullchefen ut till ön och antecknade fynden i sin stora bok.

De vuxna fick betala tull för sitt virke, men vi pojkar slapp.

Han tyckte vi hade varit så duktiga och verkligen gjort nytta.

På annandagen åkte vi skridskor om isen låg.

Och var det snö tog vi fram skidorna.

Kaffekalas

Dagarna efter själva helgen var vi ofta tillsammans med föräldrarna på besök hos granarna.

Det blev många kaffekalas.

På den tiden fanns fortfarande Olof Magnussons specerieraffär på Ungskär.

Den blev en samlingsplats för befolkningen på ön och grannöarna Utlängan, Stenshamn, Inlängan och Långören. Godag och god jul, patron, brukade Algot från Inlängan hälsa handlaren.

Det var verkligen ett ställe där gemytet rådde".

Knut Andersson

Och till gröten skulle det rimmas.

Jag minns alldeles speciellt ett rim som en gammal man som gäst i vårt hem gjorde en gång.

- Gröten är kokt i en gryta och inte i en spann. Gud välsigne både hustru och man.

Även

På kvällen satt fiskarna och berättade verkliga händelser ur sina strapatsrika liv på havet.

Det var betydligt mer spännande än att sitta och titta på en TV, som man gör i dag.

Deras mödosamma liv var oftast ett enda stort äventyr.

1942 fick vi elektricitet ut